

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU NESUDARANT TINKAMŲ SĄLYGŲ PREKYBOS CENTRE „EIFELIS“ NAUDOTIS ASMENIMS SU NEGALIA SKIRTAIS TUALETAIS TYRIMO

2025 m. balandžio 23 d. Nr. (24)SI-10)SP-17
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) buvo gauta informacija apie tai, kad prekybos centre „Eifelis“, kuris yra Vytauto g. 113, Ukmergėje (toliau – PC „Eifelis“), nesudaromos tinkamos sąlygos naudotis asmenims su negalia skirtu tualetu. Gauta informacija, kad PC „Eifelis“ esantis sanitarinis mazgas (tualetas) yra rakinamas ir apmokestinamas, todėl ne visada prieinamas asmenims, turintiems negalią.

2024 m. gruodžio 20 d., vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 straipsnio 3 dalimi, lygių galimybių kontrolierė pradėjo tyrimą dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimo.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, lygių galimybių kontrolierė 2025 m. sausio 14 d. raštu Nr. (24)SI-10)S-21 (toliau – Raštas) kreipėsi į UAB „Rivona“ bei paprašė motyvuotai paaiškinti ir atsakyti: koku būdu asmenys su negalia gali pasinaudoti jiems skirtu tualetu; ar galite patvirtinti, kad PC „Eifelis“ esantis tualetas, skirtas asmenims su negalia, yra rakinamas ir apmokestinamas (jei taip – dėl kokių priežasčių); ar naudojimosi asmenims su negalia skirtais tualetais tvarka įtvirtinta vidiniuose PC „Eifelis“ teisės aktuose ar PC „Eifelis“ vidaus tvarkoje; ar imtasi (ketinama imtis) priemonių, siekiant sudaryti orias sąlygas asmenims su negalia patekti į tualetą užtikrinant prieinamumą.

Taip pat prašyta pateikti ir kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2025 m. sausio 27 d. Tarnyboje gautas UAB „Rivona“ atsakymas į Raštą (toliau – Atsakymas). UAB „Rivona“ Atsakyme nurodė (šios ir kitų citatų kalba netaisyta):

„Atkreipiame dėmesį, kad projektuojant statinius privaloma vadovautis organizaciniais tvarkomaisiais techniniais reglamentais, Lietuvos Respublikos statybos normomis, higienos normomis, taisyklėmis ir kitais galiojančiais teisės aktais. Statiniuose yra numatoma asmenų su negalia lankytojų galimybė. Ne išimtis ir prekybos centras „Eifelis“, kuris yra Vytauto g. 113, Ukmergėje (toliau – Pastatas). Galimybė pasinaudoti tualetu, šiuo atveju, yra būtina paslaugų teikimo sąlyga. Įmonė užtikrina visų paslaugų gavėjų poreikius atitinkančias higienos normas. Įmonė užtikrina tinkamą ir pagarbią asmenims su negalia skirtų tualetų naudojimą Įmonės patalpose, atsižvelgiant į jų poreikius ir teises. Visos Pastato vidinės erdvės yra lengvai pasiekiamos asmenims su negalia. Takai, automobilių stovėjimo vietos, įėjimai į pastatus, tualetų kabinos ir kt. yra pažymėti neįgaliųjų informaciniu ženklu, kaip ir Pastate skirtas tualetas, skirtas naudotis asmenims su negalia. Ženklas nurodo tualetą, kuris specialiai pritaikytas žmonėms su judėjimo negalia. Įmonėje nėra atskiros vidinės tvarkos, reglamentuojančios naudojimosi asmenims su negalia skirtais tualetais, tačiau kaip pažymėta aukščiau, Įmonė įgyvendina visus reikalavimus.

Statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 52 p.: Visuomeninės paskirties statinių (patalpų) kiekviename aukšte turi būti įrengtas šiame Reglamente nurodytais atvejais ne mažiau kaip vienas bendras riboto judumo vyrams ir moterims tinkamas tualetas, į kurį įeinama tiesiai iš bendrojo naudojimo koridorių, holų, vestibulių ir pan. (toliau — bendrojo naudojimo patalpos) arba atskiri vyrų ir moterų tualetai, tinkami ir riboto judumo asmenims.

Taigi, patekimas į Įmonės Pastato tualetą, skirtą naudotis asmenims su negalia yra įrengtas taip, kad užtikrintų patogų ir saugų patekimą į jį. Įėjimas į tualetus yra pažymėtas informaciniu ženklu. Įėjus į bendrą patalpą, iš jos yra atskiri patekimai į moterų, vyrų ir asmenų su negalia tualetus (trys atskiros patalpos), pažymėtos informaciniais ženklais. Įėjimas yra platus, kad būtų tinkamas naudoti judėjimo negalią turintiems asmenims, įskaitant žmones, judančius vežimėliuose. Bendroje patalpoje, iš kurios kaip minėta yra atskiri patekimai į moterų, vyrų ir asmenų su negalia tualetus, ant sienos yra

įrengtas monetų priėmimo aparatas. Įmetus 0,20 ct monetą, tualetu durys atsirakina automatiškai, užtikrinant patogų ir lengvą patekimą į jį. Monetų priėmimo aparatas yra sumontuotas tokia aukštyje, kad juo galėtų naudotis ir asmenys su negalia. Lietuvos Respublikos teisės aktai nedraudžia apmokestinti tualetų naudojimo, įskaitant tualetus, pritaikytus asmenims su negalia. Apmokestinimo sistema yra pagrįsta, ne per didelė, o surinktos lėšos yra naudojamos patalpų priežiūrai, higienai ir jų pritaikymo gerinimui. Apmokestinimo sąlygos nediskriminuoja asmenų su negalia ir neriboja jų galimybės naudotis būtinosiomis paslaugomis.“

2025 m. balandžio 15 d. UAB „Rivona“ el. paštu papildomai pateikė šią informaciją:

„Patiksliname, jog prekybos centre „Eifelis“ (Vytauto g. 113, Ukmergė) apmokami tualetai yra visi, t. y. monetų priėmimo aparatas yra įmontuotas prie įėjimo į bendrą patalpą, iš jos yra atskiri patekimai į moterų, vyrų ir asmenų su negalia tualetus (trys atskiros patalpos), pažymėti informaciniais ženklais.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB „Rivona“, teikdama paslaugas asmenims su negalia, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos¹ (toliau – Konvencija) 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl negalios ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis). Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos keliams. Be to, pagal Konvencijos 9 straipsnį, Konvencijos 30 straipsnį valstybės, šios Konvencijos šalys, privalo imtis visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų, kad asmenys su negalia turėtų galimybę patekti į kultūros renginių ar paslaugų vietas (Konvencijos 9 straipsnio 1 dalies a punktas, 2 dalies b punktas, 30 straipsnio 1 dalies c punktas).

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo, asmenys su negalia neturės lygių galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime (Pastabos 1 straipsnis). Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia

¹ 2024 m. rugsėjo 27 d. autentiškas vertimas (Vyriausybės kanceliarijos posėdžių skyrius), <https://socmin.lrv.lt/public/canonical/1724900267/3014/JT+asmen%C5%B3+su+negalia+teisi%C5%B3+konvencija.LT.2024.08.27.pdf>

/ teikia valstybės institucija, ar privati įmonė. Asmenys su negalia turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis, ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas visiems asmenims su negalia, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į žmonių su negalia lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 straipsnis).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d., 2019 m. sausio 11 d., 2023 m. spalio 4 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, diskriminacija – tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios,

etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalį, netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Tinkamų sąlygų nesudarymas ar prieinamumo neužtikrinimas negalią turintiems asmenims gauti paslaugas galėtų būti laikomas netiesiogine diskriminacija negalios pagrindu.

Jau anksčiau minėtoje Konvencijoje įtvirtintas reikalavimas užtikrinti fizinės aplinkos prieinamumą asmenims su negalia įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme, kurio 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo su negalia turi teisę į prieinamą aplinką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Konkretūs reikalavimai dėl pastatų pritaikymo žmonių su judėjimo negalia poreikiams įtvirtinti statybų norminiuose dokumentuose.

Pagal nuo 2020 m. sausio 1 d. galiojančio Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ (nauja redakcija nuo 2023 m. birželio 9 d.) 1 priedo nuostatas, administracinės paskirties pastatai (2.2 punktas) ir paslaugų paskirties pastatai (2.3 punktas) priskirtini statiniams, kurie turi būti pritaikomi individualiesiems asmenų su negalia poreikiams.

Tyrimas dėl tinkamo prieinamumo asmenims su negalia pradėtas Tarnyboje gavus informaciją dėl UAB „Rivona“ galimos diskriminacijos negalios pagrindu. Buvo gauta informacija apie tai, kad PC „Eifelis“ esantis sanitarinis mazgas (tualetas) yra rakinamas ir apmokestinamas, todėl ne visada prieinamas asmenims, turintiems negalią.

Tyrimo metu nustatyta, kad UAB „Rivona“ visiems lankytojams sudaro vienodas sąlygas pasinaudoti PC „Eifelis“ esančiais tualetais. PC „Eifelis“ apmokestinti visi tualetai, t. y. monetų

priėmimo aparatas yra įmontuotas prie įėjimo į bendrą patalpą, iš jos yra atskiri patekimai į moterų, vyrų ir asmenų su negalia tualetus (trys atskiros patalpos), pažymėti informaciniais ženklais.

UAB „Rivona“ pažymėjo, kad įėjimas į PC „Eifelis“ tualetą, skirtą naudotis asmenims su negalia, yra įrengtas taip, kad užtikrintų patogų ir saugų patekimą į jį. Įėjus į bendrą patalpą, iš jos yra atskiri patekimai į moterų, vyrų ir asmenų su negalia tualetus (trys atskiros patalpos). Bendroje patalpoje ant sienos yra įrengtas monetų priėmimo aparatas. Įmetus 0,20 ct monetą, tualetu durys atsirakina automatiškai. Monetų priėmimo aparatas yra sumontuotas tokia aukštyje, kad juo galėtų naudotis ir asmenys su negalia. Lietuvos Respublikos teisės aktai nedraudžia apmokestinti tualetų naudojimo, įskaitant tualetus, pritaikytus asmenims su negalia. Surinktos lėšos yra naudojamos patalpų priežiūrai, higienai ir jų pritaikymo gerinimui.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio (aptariamam atveju – dėl negalios) priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Įvertinus tyrimo metu gautą informaciją, nustatyta, kad PC „Eifelis“ yra tualetai asmenims su negalia, vyrams ir moterims, kurie visi apmokestinti vienoda nedidele suma, siekiant palaikyti higieną ir tvarką. UAB „Rivona“ paaiškino, kad asmenys su negalia, taip kaip ir kiti PC „Eifelis“ lankytojai, turi tokias pačias sąlygas naudotis jiems pritaikytu tualetu. Taigi tyrimo metu duomenų, patvirtinančių, kad asmenims su negalia, kitaip nei visiems asmenims, besinaudojantiems PC „Eifelis“ paslaugomis, būtų ribojama galimybė patekti bei naudotis tualetu, nenustatyta. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo konstatuoti Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų pažeidimo.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos praktikoje ne kartą pabrėžta, kad asmenys su negalia turėtų galėti pasinaudoti jiems skirtais tualetais savarankiškai ir be papildomų kliūčių². Galimybė be kliūčių pasinaudoti viešosios paskirties objektų tualetais, skirtais asmenims su negalia, yra būtina sąlyga asmenims su negalia, nepaisant negalios formos ar jos matomumo, oriai naudotis visuomenei plačiai prieinamomis paslaugomis. Todėl, atsižvelgiant į Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalį (lygių galimybių kontrolierius, be kita ko, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo), UAB

² Pavyzdžiui, Lygių galimybių kontrolieriaus 2023 m. gegužės 22 d. sprendimas Nr. (23)SN-57)SP-35, 2023 m. birželio 14 d. sprendimas Nr. (23)SN-51)SP-42.

„Rivona“ teikiamos rekomendacijos. Įvertinus šio tyrimo metu gautą medžiagą, UAB „Rivona“ rekomenduotina asmenims su negalia sudaryti papildomas galimybes patekti į tualetą (pvz., netaikant mokesčio).

Remiantis tuo, kas išdėstyta, konstatuotina, kad UAB „Rivona“, teikianti paslaugas PC „Eifelis“ (Vytauto g. 113, Ukmergėje), nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi lygių galimybių įstatymo 14, 16, 17 straipsniais bei 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nepripažinti Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti UAB „Rivona“ vadovą (-ę).
3. Įpareigoti UAB „Rivona“ išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierių per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė

